

בס"ד. ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון, ה'תשכ"ט

(הנחה בלתי מוגה)

ויכולו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלקים ביום השביעי. הנה בתיבת ויכולו יש כמה פירושים. ויכולו לשון תכלה וקץ, ויכולו לשון שכלול, וכמו שתרגם אונקלוס ויכולו ואשתכללו. ויכולו לשון תאוה ותענוג². וכדאיתא במחזור ויטרי³ בשם תרגום ירושלמי, שתרגום ויכל הוא וחמיד. וזהו ג"כ מ"ש⁴ חמדת ימים אותו קראת, דלכאורה היכן קרא הקב"ה את השבת בשם חמדת ימים, ומבאר במחזור ויטרי שם, שזהו מ"ש ויכל, שתרגומו וחמיד. והנה, ידוע שבשבת ישנם ב' ענינים⁵. ענין הא' הוא ששבת מיקדשא וקיימא⁶, וענין הב' הוא שישראל עושים את השבת, כמ"ש⁷ לעשות את השבת, והיינו ע"י העבודה בששת ימי החול, שעל ידה עושים את השבת, וכמארז"ל⁸ מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. ומזה מובן שגם בהתענוג דשבת ישנם ב' בחינות אלו. הא' הוא התענוג שמלמעלה (שנמשך בשבת), כמארז"ל⁹ שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראתו. והב' הוא התענוג שישראל ממשיכים ע"י עבודתם, כמ"ש¹⁰ וקראת לשבת עונג. וזהו ג"כ מה שאמרו חז"ל¹¹ כל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שהו"ע התענוג שישראל ממשיכים במע"ב ע"י עבודתם.

(ב) **אך** צריך להבין, שהרי כתיב¹² אחר וקדם צרתני, שהאדם נברא אחר למע"ב, ואפילו להפירוש היותר ערב (דער געשמאקער טייטש) שבזה, שזהו בכדי שיהי' הכל מוכן לסעודה לפניו¹³, הרי מ"מ, בפועל נברא האדם בסוף הבריאה, ואילו כל הבריאה נגמרה קודם בריאת האדם, וא"כ, איך אפשר שהאדם יוסיף בהבריאה, עד שיהי' שותף

(8) עבודה זרה ג, סע"א.

(9) במדב"ר שם.

(10) ישעי' נח, יג.

(11) שבת קיט, ב.

(12) תהלים קלט, ה. וראה ברכות סא, א.

ב"ר פ"ח, א.

(13) סנהדרין לח, א. וראה אוה"ת (יהל

אור) לתהלים ע' תקפא.

(1) בראשית ב, א.

(2) במדב"ר רפ"י.

(3) תפלת שבת סי' ק"ג.

(4) תפלת העמידה דשבת.

(5) ראה סה"מ עטר"ת ע' תז ואילך.

ב"ש"ת ע' 81 ואילך.

(6) ביצה יז, א.

(7) תשא לא, טו.

להקב"ה במע"ב. וביותר אינו מובן מה שהאדם ממשיך תענוג במע"ב, הרי ידוע שתענוג קשור עם העצם, וא"כ, איך אפשר שהאדם ע"י עבודתו למטה, בבחי' הנשמה המלוכשת בגוף, ימשיך את בחי' התענוג הקשור עם העצם.

יש להוסיף בזה, דהנה ידוע¹⁴ בענין ירידת הנשמה למטה, שרק הארת ומקצת הנשמה ירדה למטה, ואילו עצם הנשמה נשארה למעלה¹⁵. וכידוע בענין מלאך בשליש עולם עומד¹⁶, שיש בזה ב' פירושים¹⁷, שהעולם הוא שלישי מהמלאך, או שהמלאך הוא שלישי מהעולם. ומזה מובן במכ"ש בנוגע לנשמות שהם נעלים מהמלאכים, שהגוף (שנקרא עולם קטן¹⁸) הוא קטן מהכיל את עצם הנשמה, ובפרט שגוף האדם הוא למטה במדריגה מגופות כל הנבראים, וכמבואר בהמאמרים ד"ה להבין הטעם שנשתנה יצירת גוף האדם משאר כל הנבראים (בתו"א¹⁹ ובכ"מ²⁰), שגוף האדם הוא דומם, וא"כ מובן שהגוף הוא קטן מהכיל את עצם הנשמה. וא"כ, בחינת הנשמה שירדה למטה היא רק הארה בלבד, שאינה בערך כלל להנשמה שלמעלה. ואפילו בחינת המזל שבנשמה (שאינה עצם הנשמה ממש) שממנה נוזל ונוטף להנשמה שבגוף, שלכן נקראת בשם מזל מלשון ונוזלים מן לבנון²¹, הנה גם בחינה זו היא בכלל הנשמה שלמעלה, שהיא למעלה באין ערוך לגבי הנשמה המלוכשת בגוף. וכידוע בענין בחינת הנשמה המלוכשת בגוף שנקראת רגל, ובחי' הנשמה שלמעלה הנקראת בשם ראש²², שאין זה כמו הרגל והראש שבגוף האדם, שעם היות שהרגל הוא למטה מהראש, מ"מ הוא בערכו, שהרי גם הרגל הוא חלק מהגוף, אלא באופן שהנשמה שלמטה הנקראת בשם רגל אינה בערך לגבי הנשמה שלמעלה הנקראת בשם ראש, וכדאיתא²³ הלשון שהיא הארה בלבד מהנשמה שלמעלה. ועפ"ז אינו מובן, איך אפשר שהנשמה שבגוף ע"י עבודתה תמשיך את בחינת התענוג הקשור עם העצם, דכיון שהנשמה

18) תנחומא פקודי ג. זח"ג רנו, ב.

תקו"ז תס"ט (ק, ב. קא, א).

19) בראשית ג, ד ואילך.

20) תו"ח שם יח, ד ואילך.

21) שה"ש ד, טו. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.

22) ראה תו"א תשא פו, ב.

23) תו"א שם. וראה גם לקו"ת שבעה ערה

14) ראה ד"ה אז ישיר עטר"ת (סה"מ

עטר"ת ע' רח ואילך), ד"ה אז ישיר וד"ה

לא תהי' משכלה תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב ע')

רי ואילך), ד"ה אז ישיר ה'ש"ת (סה"מ

ה'ש"ת ע' 61 ואילך).

15) ראה לקו"ת שה"ש טז, ד.

16) ב"ר פס"ח, יב. חולין צא, ב.

17) ראה המשך מים רבים תרל"ו פקט"ז.

סה"מ תרס"ב ע' שנא. תרצ"ט ס"ע 211.

ואילך. ה'ש"ת ע' 21. תש"ח ע' 280.

שבגוף היא רק הארה בלבד, הרי אין ביכלתה לכאורה להגיע גם בבחינת תענוג עצמי דעצם הנשמה, ומכ"ש שאין ביכלתה להגיע בבחי' תענוג עצמי שלמעלה.

(ג) **והנה** קושיא זו היא גם בנוגע להעבודה דראש השנה, דהנה ידוע שנש"י ע"י עבודתם ממשיכים את בחינת התענוג במדת המלכות, שזהו שמבקשים מלוך על העולם כו', גלה כבוד מלכותך כו', כידוע שהכוונה בבקשה זו הו"ע המשכת התענוג במלכות, והיינו לפי שע"י עבודתם מגיעים הם בבחינת הפנימיות והעצמיות שמשם נמשך התענוג העצמי, ומה שמגיעים בבחינת הפנימיות והעצמיות שלמעלה, הרי זה לפי שעבודתם אז היא בבחינת פנימיות ועצמיות הנשמה, שזהו שאומרים (עוד בהימים שלפני ר"ה) לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש²⁴, דכיון שעבודתם היא בבחינת הפנימיות דנשמה, בקשו פני, לכן ממשיכים הם את בחינת הפנימיות שלמעלה, פניך הוי'. ולכאורה, כיון שהעבודה היא בבחי' הנשמה המלובשת בגוף, שהיא רק הארה בלבד, איך אפשר להגיע עי"ז גם לבחינת הפנימיות דהנשמה, ומכ"ש לבחינת הפנימיות שלמעלה.

(ד) **אך** הענין הוא, דהנה נתבאר בהמאמרים הקודמים²⁵ בענין מ"ש²⁶ נעשה אדם, שפסוק זה נאמר על ירידת הנשמה למטה בגוף, שנעשה לשון רבים קאי על העשר ספירות²⁷, כדאיתא בזהר²⁸. והיינו שדוקא בירידת הנשמה בגוף ישנם כל העשר ספירות, כי התכללות כל העשר ספירות היא מצד בחינת או"ס שלמעלה מהספירות, שמצד זה נכללים הספירות יחד. והמשכה זו דבחי' או"ס היא בהנשמה כמו שירדה למטה, שעל זה נאמר נעשה אדם. וזהו מ"ש²⁹ ויפח באפיו נשמת חיים, ומאן דנפח מתוכי נפח³⁰, היינו, שירידת הנשמה למטה (ויפח באפיו) היא

(24) תהלים כז, ח.

(25) ד"ה כי המצוה דש"פ נצבים תשכ"ח פ"ג (תו"מ חנ"ג ע' 457 ואילך). מאמרי שנה זו: ד"ה תקעו פ"ד (לעיל ע' 11 ואילך). שובה ישראל פ"ד (לעיל ע' 25 ואילך).

(26) בראשית א, כו.

(27) ראה ביאור ע"פ כי המצוה הזאת במאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תתקלה ואילך. ועם הוספות וכו' — אוה"ת נצבים ע' א'רכט ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' רמב

ואילך. תרל"ח ע' שא ואילך.

(28) במאמרי אדה"ז ובאוה"ת שם מציינ הצ"צ: וע' בזהר בשלח דנ"ה ע"א ובמק"מ שם וע' בזהר פ' אמור דף ק"ד א' ע"פ כל הנקרא בשמי ובפי' הרמ"ז שם ור"פ במדבר דק"י א' ובמק"מ ובהרמ"ז שם ובפ' פנחס דרי"ט ע"ב ור"פ תולדות קלד, ב' ובפ' ויחי דרמ"ה ובשע"ק להרח"ו ח"ג שער ב'.

(29) בראשית ב, ז.

(30) תניא רפ"ב בשם הזהר.

מתוכיותו ופנימיותו. וזהו מה שהנשמה היא חלק אלקה ממעל ממש³¹, חלק מן העצם, וידוע מאמר הבעש"ט³² בשם הרס"ג שהעצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו. וענין חלק מן העצם הוא כמו שהעצם בא בבחינת דביקות בלתי ניכרת³³. ואף שנת"ל שבחינת הנשמה המלוכשת בגוף היא הארה לבד, מ"מ, הארה זו היא גם חלק מן העצם כנ"ל. ויובן זה ע"פ המבואר בארוכה בד"ה אז ישיר ש"ת³⁴ בענין מ"ש בזה³⁵ שפעם לא בא אלי' להאידרא לפי שהי' צריך להציל את הצדיק (ועד"ז לא בא למתיבתא דרבי לפי שהי' צריך להעמיד את האבות³⁶), ומקשים בזה³⁷, הרי אלי' נמצא על כל ברית מילה³⁸, אף שיש כמה ברית מילה בזמן אחד, וא"כ, למה לא הי' יכול לבוא להאידרא. ומתרצים בזה³⁷, שזה שאלי' נמצא על כל ברית מילה זהו רק ניצוצות ממנו, שהם הארה בלבד, ולכן יכול להיות בזמן אחד בכמה מקומות. משא"כ להאידרא הי' בא מלובש בגוף, וכן בשביל כבודו של הצדיק (וכן בכדי להעמיד את האבות) הי' ג"כ צריך להיות מלובש בגוף, וכיון שבהגוף מקושר כל העצם, לכן לא הי' יכול להיות בשני מקומות בבת אחת. וכמו"כ הוא בכל נשמה ונשמה, שעם היות שהנשמה המלוכשת בגוף היא הארה בלבד, מ"מ היא הארה מן העצם שכל העצם מקושר בזה (כמבואר שם בארוכה). וזהו מה שהנשמה היא חלק, חלק מן העצם, שכל העצם קשור בזה, והוא מה שהעצם בא בבחינת דביקות בלתי ניכרת.

(ה) **ועפ"ז** יובן שהנשמה על ידי עבודתה מגעת בבחינת הפנימיות והעצמיות של הנשמה, בקשו פני, ועי"ז מגעת גם לבחינת הפנימיות והעצמיות למעלה, פניך הוי', דכיון שהנשמה המלוכשת בגוף אינה רק הארה בלבד, אלא היא גם חלק מן העצם, הנה ע"י עבודתה בבחינת הפנימיות שלה³⁹, שהו"ע בחי' היחידה, ויתירה מזה, כמרז"ל⁴⁰ חמשה שמות נקראו לה נפש רוח נשמה חי' יחידה, היינו שגם היחידה

(37) ראה ניצוצי אורות לזהר שם.
 (38) ראה פרקי דר"א ספכ"ט. זח"א יג, א, צג, א.
 (39) חסר קצת (המרז"ל).
 (40) ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו. בכמה מקומות (ודפוסים) הוא בשינוי סדר. אבל כ"ה (נרנח"י) בעץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א. שער הגלגולים בתחילתו. ובכ"מ.

(31) תניא שם.
 (32) המשך תרס"ו ע' תקכב. וראה כתר שם טוב בהוספות סימן רכז. וש"נ.
 (33) ראה המשך תער"ב ח"א ס"פ ערב. וראה גם שיחת ליל שמח"ת תשח"י סכ"ח ואילך (תו"מ חכ"א ע' 104 ואילך).
 (34) סה"מ ה'ש"ת ע' 62 ואילך.
 (35) ח"ג קמד, ב (אד"ר).
 (36) ב"מ פה, ב.

היא בחינת שם בלבד, ועצם הנשמה היא הניצוץ קטן בורא המתלבשת ביחידה⁴¹, הנה מצד הניצוץ קטן בורא שהוא בחינת עצם הנשמה המקושרת בגוף, הרי היא מגעת לבחינת הפנימיות שלמעלה, וממשכת את התענוג עצמי שלמעלה, וכמשנת"ל⁴² בענין לא נפלאות היא⁴³, שבכח הנשמה להמשיך גם בחינת הפלא, לפי שיש בה מן העצם ממש. וזהו ג"כ מה שארז"ל כל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, דאף שהאדם נברא אחור למעשה בראשית, מ"מ פועל הוא בהבריאה, עד שנעשה שותף במעשה בראשית, ככל הפירושים דויכולו, עד להפירוש ויכולו לשון תענוג, שממשיך במעשה בראשית בחינת תענוג עצמי שלמעלה מבחינת התענוג שישנו בהבריאה מקודם. דהנה ידוע שגם המדריגה היותר נעלית שבתענוג שבבריאה, הרי זה תענוג המורכב (שיש בזה כמה מדריגות⁴⁴), אך האדם ע"י עבודתו (בבחינת העונג שבנפשו, שזוהי העבודה דשבת שמצוה לענגו כו'⁴⁵) ממשיך בחינת תענוג העצמי הבלתי מורכב (שלמעלה גם מבחינה היותר עליונה שבתענוג המורכב), וכידוע⁴⁶ שהתהוות הנבראים היא מבחינת חיצוניות א"ק, והנשמות שרשם מבחינת פנימיות א"ק ולמעלה יותר, שלכן האדם ע"י עבודתו ממשיך בהבריאה מבחינת פנימיות א"ק כו'. והמשכת תענוג עצמי זה הוא בשבת בראשית (לאחרי ענין בנין המלכות כו'³⁹), שממנו נמשך התענוג על כל השנה כולה.

-
(44) ראה המשך תרס"ו ע' צו ואילך. ובכ"מ. (45) ראה רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"ז. שו"ע אדה"ז אר"ח סרמ"ב ס"א. (46) ראה המשך תרס"ו ע' רל ואילך. סה"מ עטר"ת ע' שח ואילך. ד"ה לא תהי' משכלה הנ"ל.	(41) עץ חיים שם. (42) ד"ה כי המצוה דש"פ נצבים תשכ"ח (תו"מ חנ"ג ע' 456 ואילך). ד"ה להבין ענין הסוכות פ"ד (לעיל ע' 105). (43) נצבים ל, יא. וראה מאמרי אדה"ז שם ע' תתקמו ואילך. אוה"ת שם ע' א'רלה ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' רמט ואילך. תרל"ח ע' שכד ואילך.